

Meer dan ooit ligt de gewasbescherming onder het vergrootglas, zelfs zodanig dat de Tweede Kamer op grond van emoties een verbod op middelen uitvaardigt. De gebruikers zullen daarom meer dan ooit met zorg met de middelen moeten omgaan, stelt Jo Ottenheim van Nefyto. "De laatste beoordeling is namelijk het gebruik in de praktijk. Worden daar normen overschreden, dan kan dit de toelating van een middel onder druk zetten."

"Praktijk bepaalt toelating"

Jo Ottenheim, secretaris Nefyto

Een bijzonder moment, afgelopen maand, want voor het eerst werd het gebruik van een toegelaten gewasbeschermingsmiddelen verboden. Met de publicatie van de wijziging van de Gewasbeschermingswet was het verbod op onder meer het gebruik van glyfosaat op openbare terreinen een feit. Voer voor juristen, volgens Jo Ottenheim, secretaris van Nefyto, de organisatie van producenten van gewasbeschermingsmiddelen. "Voor het eerst wordt van een wettelijk toegelaten middel het gebruik in bepaalde situaties verboden. Een bijzonder vreemde ontwikkeling", stelt Ottenheim. "De instantie die wettelijk is aangesteld om een onafhankelijk oordeel te vormen, verklaart de toepassing van het middel veilig, dat mag ook op het etiket en daarna verbiedt het ministerie het gebruik". Zodra het verbod van kracht is, zal er dan ook zeker een rechtszaak volgen, voorspelt hij. "Dat is het probleem bij een dergelijk besluit. Vooraf kun je niets. Eerst moet de regelgeving van kracht zijn, daarna kun je een overtreding maken en de juridische procedure starten."

"Het is een vreemde zaak dat het ministerie een veilig middel verbiedt"

Voor loonwerkers die veel chemische onkruidbestrijding op verharding deden, betekent het in elk geval dat de quad met spuitapparatuur een tijd in de schuur moet blijven. Een procedure zal inclusief alle beroepszaken zeker één tot twee jaar in beslag nemen, denkt Ottenheim. "Gedurende die periode mag je niets op verhardingen, dus heeft het ook geen zin om te hopen dat het gebruik terugkomt. Voor alle gemeenten betekent het verplicht branden, borstelen of heet water gebruiken."

De manier waarop het gebruik van glyfosaat verdwijnt, maakt hem wel ongerust over de toekomst van andere middelen als er niet zorgvuldig mee wordt omgegaan. "Wat hier is gebeurd, kan namelijk ook elders gebeuren. Uiteindelijk is dit verbod tot stand gekomen omdat ondanks toezeggingen van de sector en introductie van het DOB-systeem voor duurzaam onkruidbeheer op verhardingen de concentratie glyfosaat in het oppervlaktewater voor de bereiding van drinkwater te vaak boven de norm bleef. Natuurlijk kunnen we discussiëren over de gehanteerde norm, maar voor de landsadvocaat was dit een aangrijpingspunt om positief te adviseren over een verbod, vooral omdat er in eerste instantie afspraken waren gemaakt om tot een vermindering te komen." Het niet halen van die doelen gaf de Kamer volgens hem een vrijbrief om een verbod af te dwingen, waarbij ook een rol speelde dat de sector niet liet blijken een extra inspanning te willen leveren. "Achteraf denk ik dat

het verzet dat bijvoorbeeld ook CUMELA Nederland had tegen de certificering van bedrijven die werkten volgens de DOB-methode averechts heeft gewerkt. Het versterkte bij ambtenaren en Kamerleden het beeld dat de sector het probleem niet serieus wilde aanpakken. Voor ons wel een les voor de toekomst."

Zou een verbod als dat voor glyfosaat ook voor toepassingen in de landbouw kunnen gebeuren?

"Dat is iets waar we ons in algemene zin wel zorgen over maken, want uiteindelijk is het resultaat van de toepassing de laatste stap in de toelating. Dan blijkt namelijk of de risico's op bijvoorbeeld uit- of afspoeling zoals aangegeven in de toelatingsonderzoeken ook realiteit zijn. Vooral het oppervlaktewater is daarbij kwetsbaar, want daar worden de meeste middelen gevonden. Daarom is het zo belangrijk om zeer zorgvuldig te zijn bij de toepassing, dus de voorgeschreven teeltvrije zones aanhouden en vooral voorkomen dat je bijvoorbeeld met te veel drift spuit."

"Een ander belangrijk punt daarin is de erfemissie. Daarom zijn we ook zo druk met het promoten van de erfemissiescan, want het blijkt gewoon dat door afspoeling van de buitenkant van de tank of door het reinigen van de spuit nog te veel reststoffen in het water komen. Het zijn maatregelen die de sector zelf kan nemen om te voorkomen dat middelen die misschien hard nodig zijn onder vuur komen. Het is jammer dat veel bedrijven, maar ook LTO Nederland, zich dat nog niet helemaal realiseren, want straks komt de toelating van meer middelen onder druk omdat ze in te grote hoeveelheden in het milieu worden gevonden."

Kan Nefyto daar ook zelf wat aan doen?

We gaan aan de slag om voor diverse middelen een emissiereductieplan op te stellen. In eerste aanleg gaat het om vijf stoffen die relatief veel op de emissielijsten voorkomen. Het doel is om straks om voor deze vijf stoffen met een gericht actieplan te gaan werken voor de vermindering van de belasting van het oppervlaktewater."

Naast de manier waarop nu naar de negatieve effecten van gewasbescherming wordt gekeken, is er volgens Ottenheim een nieuwe bedreiging. Namelijk de rigide uitleg die bij diverse beleidsambtenaren wordt gehanteerd over geïntegreerde bestrijding. Ottenheim: "In onze ogen is geïntegreerde bestrijding een aanpak waarbij je door allerlei maatregelen de milieubelasting door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk probeert te beperken. Bij Nefyto merken we dat er in de politiek heel anders naar wordt gekeken. Daar is bij geïntegreerde bestrijding het uitgangspunt dat de inzet van middelen

alleen een uiterste redmiddel is. Daarom is de politiek ook kritisch over zaadbehandelingen, omdat die preventief zijn. Terwijl wij juist zeggen: met een klein beetje middel op het zaad kun je later juist de inzet van allerlei andere middelen voorkomen. We moeten dus oppassen dat geïntegreerde teelt straks wordt omgezet in gewasbescherming waarbij chemie pas op de laatste plaats komt. Dat helpt het milieu niet verder.”

Hoe kan het dan dat juist het particulier gebruik van bijvoorbeeld glyfosaat mag blijven, terwijl juist daar veel voorbeelden zijn van onoordeelkundig gebruik?

“Feitelijk omdat daar de aangrijpingspunten ontbreken om het gebruik te verbieden zolang er een toelating is. Met de particuliere sector is namelijk nooit een route bewandeld voor duurzaam gebruik, zoals in het openbaar groen met de DOB-methode wel heeft plaatsgevonden. Sterker, er zijn zelfs geen cijfers over eventuele millieubelasting vanuit het particulier gebruik. Daarmee heeft de staatssecretaris geen gronden om een verbod op het gebruik af te kondigen.”

Werkt dat illegaal gebruik niet in de hand?

“Kamerleden vergeten dat wij een onafhankelijk instituut hebben dat oordeelt over toelating.”

“Natuurlijk zul je heel veel illegaal gebruik krijgen, maar niet alleen van glyfosaat. Heb je al eens gezien hoeveel azijnzuur er tegenwoordig overal wordt aangeboden. Dat is echt niet om de koffieapparaten te ontkalken. Waarschijnlijk gebruiken particulieren en bedrijven het nu om onkruid zonder gif te bestrijden. Ook dat is echter illegaal, want daarvoor is het niet toegelaten. En dat zal het ook niet worden, want niemand dient daarvoor een dossier in bij het Ctgb.

Is dat iets wat de leden van de Tweede Kamer zich realiseren?

“Waarschijnlijk niet, want daar overheerst de emotie. Je merkt dat Kamerleden gevoelig zijn voor de argumenten die actiegroepen naar voren brengen. Zonder zich te verdiepen in de materie gaan ze mee in de discussie. Neem bijvoorbeeld de ophef die er laatst was rond de kankerverwekkendheid van glyfosaat. Dat is een studie waarbij puur is gekeken naar de stof en niet naar hoe de stof wordt gebruikt. Glyfosaat is gekwalificeerd als ‘mogelijk kankerverwekkend’, terwijl tabak en alcohol zijn gekwalificeerd in een zwaardere categorie, kankerverwekkend.”

“Wat sommige Kamerleden nog wel eens vergeten, is dat we in Nederland een Ctgb hebben dat een onafhankelijk oordeel geeft over de toelating. Dat velt op basis van heldere criteria of een middel moet worden toegelaten. Daarover hebben we ook afgesproken dat de aanvrager de kosten betaalt, vanuit de gedachte dat hij bij toelating daar de vruchten van plukt. Dan moet je als politicus echter niet gaan roepen dat de instantie niet onafhankelijk is, omdat bedrijven betalen. Die bedrijven leveren decimeters dikke dossiers aan voor een afgewogen oordeel. Het is toch niet de bedoeling dat we die straks bij de Kamerleden indienen.”

TEKST & FOTO: Toon van der Stok